

IRENEUSZ SŁOMA

KULT SERCA JEZUSOWEGO W ŻYCIU KAPŁAŃSKIM WEDŁUG ŚW. JÓZEFA SEBASTIANA PELCZARA

Św. Józef Sebastian Pelczar (1842-1924), biskup diecezji przemyskiej w latach 1899-1924 (od 1901 ordynariusz tej diecezji), człowiek pełen ducha Bożego i troski o uświęcenie siebie i wszystkich wiernych, był gorliwym apostołem kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa¹. Widział w nim skuteczny środek do osiągnięcia świętości. W swojej działalności propagował go w pismach, homiliach, przez założenie Zgromadzenia Sióstr Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego, a także przez budowę kościołów pod tymże wezwaniem. Szczególnie zalecał ten kult kapłanom jako duchowym przewodnikom wiernych. Ich formacji poświęcił szczególnie takie dzieła jak *Rozmyślenia o życiu kapłańskim, czyli ascetyka kapłańska* i *Pasterz według Serca Jezusowego, czyli ascetyka pasterska*.

Uświęcenie Ludu Bożego, którego źródłem i sprawcą jest sam Bóg, dokonuje się za pośrednictwem ludzi szczególnie wybranych przez Boga. Wierne wypełnienie tego daru i zadania jest możliwe najpierw dzięki osobistej relacji z Bogiem. Jednym ze świętych, którzy o tym przypominali, był właśnie Józef Sebastian Pelczar. Drogę własnego uświęcenia kapłana i ludu powierzonego jego duszpasterskiej pieczy widział on w żywym kulcie Serca Jezusowego². Jego wskazania, mimo że minął już prawie wiek od jego przejścia do wieczności, nadal pozostają aktualne i są skuteczną drogą do realizacji powołania kapłańskiego.

Święty Biskup w swojej działalności pasterskiej wiele czasu poświęcił formacji kapłanów, „wskazując na sakramentalne zjednoczenie z Chrystusem, Najwyższym Kapłanem, jako fundament tożsamości kapłana i jego

Mgr IRENEUSZ SŁOMA – doktorant I roku na kierunku Liturgika na Wydziale Teologii KUL; adres do korespondencji – e-mail: slomairek@wp.pl

¹ Dalej skrót: NSPJ.

² Por. W. M o c y d ł a r z. *Serce Jezusa w Liturgii*. Kraków 2009 s. 50-51.

posługi duszpasterskiej”³. W zgodzie z ówczesnym duchem czasu uwypuklał wymiar ascetyczny, który opiera się na dyscyplinie wewnętrznej i wiernym wykonywaniu praktyk modlitewnych. Wyraźnie akcentował konieczność rozwijania osobowej więzi z Jezusem, jedynym mistrzem i wzorem kapłańskiego życia, opartej na nabożeństwie do Serca Jezusowego. Ono bowiem jest nierozzerwalnie związane z oddawaniem czci Jezusowi Chrystusowi, który jest doskonale posłuszny Ojcu, nieskończenie Go miłując, co najdoskonalej wyraża się w ofierze Krzyża⁴.

1. KULT NSPJ ŹRÓDŁEM KAPŁAŃSKIEJ ŚWIĘTOŚCI

Dla kapłana ważne jest poznanie tej ofiary Serca Bożego, by żyjąc swoim powołaniem, nieustannie się z nią łączyć, uznając swój grzech i niemoc, a siły szukając jedynie u Boskiego Zbawiciela. W kapłańskiej posłudze tylko Bóg „jest źródłem światła, pociechy, pokoju, słowem szczęścia prawdziwego: przeto ten tylko kapłan zdoła osiągnąć szczęście prawdziwe, który przez miłość z Bogiem się jednoczy; a im ta miłość jest doskonalszą, tym szczęście jest czystszy i trwalszy. [Pan] w nagrodę za pracę i ofiary, otwiera [...] serce Swoje, z którego płyną strugi światła, pociechy i pokoju, a nieraz czyni go narzędziem swego miłosierdzia i powiernikiem swojej wszechmocy”⁵. Aby zatem właściwie zrealizować to zadanie, kapłan powinien nieustannie mieć przed oczyma Chrystusa, rozważać wszystko, co On uczynił, wchodzić w Jego Serce, kształtować w sobie Jego ducha, żyć w Chrystusie. Serce Jezusa jest bowiem źródłem świętej gorliwości, dzięki której kapłan będzie wiódł czyste i umartwione życie, pociągając także inne dusze do Chrystusa. W tym celu bp Pelczar poleca odmawiać modlitwy ku czci Serca Jezusowego i rozmyślanie o pobudkach i cnotach tego Serca, a nadto podkreśla potrzebę poświęcenia się całkowicie Sercu Jezusa i ofiarowanie Mu wszystkiego: mienia i zdrowia, wszystkich zmysłów ciała i władz duszy, myśli, uczuć, słów, czynów i cierpień. Akt ofiarowania się należy powtarzać codziennie rano przez pośrednictwo Niepokalanej Dziewicy. Co więcej, bp Pelczar zaleca również przynależność do Bractwa Serca Jezusowego lub Apostolstwa Modlitwy, odmawianie aktów strzelistych uposażo-

³ J. Machniak. *Kapłan według Serca Jezusowego. Duchowość kapłana w pismach ascetycznych bł. Józefa Sebastiana Pelczara*. „Analecta Cracoviensia” 27: 1995 s. 233.

⁴ Por. Ł. Kleczka. *Kontemplacja Serca Jezusowego*. Kraków 2009 s. 42-43.

⁵ J.S. Pelczar. *Rozmyślania o życiu kapłańskim, czyli ascetyka kapłańska*. Ząbki 2008 s. 72.

nych w odpusty, przechowywanie obrazu NSPJ w brewiarzu, na ścianach mieszkania, w kościele w jednym z ołtarzy, a także noszenie szkaplerza lub medalika na piersi, polecenie swojej parafii i rozkrzewianie w niej nabożeństwa do NSPJ, a w nagłych potrzebach przedstawianie z wielką ufnością Sercu Jezusa każdej sprawy – zarówno tej najmniejszej, jak i najbardziej delikatnej, po ludzku niemożliwej do rozwiązania⁶.

2. EUCHARYSTIA ŚCIŚLE ZWIĄZANA Z KULTEM NSPJ

Nabożeństwo do NSPJ „napełnia życie duchowe kapłanów mądrością Bożą i umiejętnością. Rozpala gorliwość ewangeliczną i jest środkiem skutecznie wspierającym wzrastanie do coraz wyższej doskonałości”⁷. Owocuje ono w duchowym życiu kapłana zaangażowaniem we własne uświęcenie i oddanie Chrystusowi swojej osoby, a zarazem całej codzienności. Praktyka ta pomaga wniknąć w miłość Bożego Serca, w pełni objawioną w ofierze krzyżowej, uobecnionej w Najświętszej Eucharystii. W niej to, według bpa Pelczara, należy uświadomić sobie bezmiar miłości Bożej, która uobecnia się w Najświętszej Ofierze, zwłaszcza przez jej łączność z męką krzyżową Chrystusa. Do niej należy się zawsze przygotować, a nadto prosić: „O Jezu, Najwyższy Kapłanie i Mistrzu mój, błagam Cię przez Najświętsze Serce Twoje, przez wstawienie Najmiłociwszej Matki Twojej, przez przyczynę świętych kapłanów Twoich, uczyni mnie kapłanem według Serca Twego, bym tę Ofiarę tak sprawował, jak Ty sam pragniesz”⁸.

Święty Biskup poucza także, jak duszpasterz winien przeżywać poszczególne części Mszy Świętej. Podczas Spowiedzi powszechnej kapłan powinien wzbudzać akt doskonałej skruchy za grzechy swoje i innych ludzi, następnie po odczytaniu Ewangelii przyrzekać, że będzie zawsze myślał, mówił i działał w duchu Chrystusa Pana. Rozpoczynając Ofiarowanie, winien ofiarować się Bogu na ofiarę całopalną. Odmówiwszy Prefację, wzwany jest, by dziękować za dary otrzymane od Boga przez siebie i za udzielone innym ludziom. W czasie Podniesienia powinien polecać Bogu potrzeby swoje i innych ludzi, wyobrażając sobie, że jest właśnie w Wieczerniku,

⁶ Por. J.S. Pelczar. *Pasterz według Serca Jezusowego, czyli ascetyka pasterska*. Lwów 1913 s. 22-30.

⁷ L. Król. *Znaczenie kultu Serca Jezusowego dla życia duchowego według św. Józefa S. Pelczara*. „Studia Włocławskie” 9:2006 s. 236.

⁸ Pelczar. *Rozmyślenia* s. 336.

a następnie na Kalwarii w chwili śmierci Jezusa; po Podniesieniu pasterz ma oddawać Boskiemu Sercu dusze zmarłych; odmawiając „Ojcze nasz”, winien prosić o ducha modlitwy i wysłuchanie próśb. Przed Komunią wskazane jest, by pokornie przeproszał Pana za każde popełnione zło; po Komunii uwielbiał, dziękował i prosił, powtarzając w duchu akty strzeliste, m.in. „Dominus meus, Deus meus”; „Słodkie Serce Jezusa, bądź moją miłością”; po Mszy Świętej w podobnych aktach kapłan winien ofiarować Sercu Jezusa siebie i parafian⁹. „Wtenczas to może kapłan u stóp Pana uprosić wszelakich łask dla siebie i drugich [...] może przyłożyć swe usta do najmiłociwszego Jego Serca i pić zeń balsam przedziwnej słodkości; potrzeba tylko, aby wdzięczność kapłana otworzyła to Serce na oścież”¹⁰.

Eucharystia i obecne w niej NSPJ było dla bpa Pelczara wzorem kapłańskiej duchowości. Chrystus bowiem „nie tylko ukrywa w niej swoje Bóstwo, ale także i Człowieczeństwo, aby w taki sposób odsłaniać głębię miłości swojego Serca. W niej także doświadcza wielu zniewag, niewdzięczności, zapomnienia, wzgardy i lekceważenia”¹¹. Stąd też szczególny obowiązek czci Serca Jezusa spoczywa na kapłanach, a ich powinnością jest zachęcanie do tego także wiernych.

Nabożeństwo do NSPJ staje się źródłem duszpasterskiej siły i wierności Bogu. Kapłan, dzięki osobistej więzi z Sercem Jezusa, szczególnie przeżywanej w Ofierze Mszy Świętej, oddaje Bogu najwyższą cześć. Wyraża się to w godnym i pełnym prawdziwego zaangażowania sprawowaniu Eucharystii i sakramentów, adoracji Najświętszego Sakramentu, prowadzeniu nabożeństw pierwszopiątkowych i innych oraz poprzez częste akty strzeliste. Kapłan winien wzywać pomocy NSPJ w każdej sytuacji, szczególnie w momentach pokus i cierpień oraz chwilach zniechęcenia, by coraz bardziej stawać się podobnym do Serca Jezusowego.

3. SERCE JEZUSA ŹRÓDŁEM OWOCNEGO DUSZPASTERSTWA

Kult NSPJ powinien być szczególnie pielęgnowany w działalności duszpasterskiej. Na uzasadnienie tego obowiązku należy, według św. Józefa Sebastiana, powiedzieć, że „to Serce na cześć najwyższą, cześć Boską zasłu-

⁹ Por. Pelczar. *Pasterz* s. 26.

¹⁰ Tenże. *Rozmyślenia* s. 348.

¹¹ Król. *Znaczenie kultu Serca* s. 238.

guje, jako Serce Boga-Człowieka, z Boską Jego Osobą nierozdzielnie związane, jako świątynia Bóstwa, arka świętości, tron łaski, stolica miłosierdzia, siedziba i godło miłości, skarbnica wszystkich darów, szkoła wszelkich cnót¹². Pragnieniem samego Jezusa jest cześć i miłość wobec daru Jego miłości, szczególnie w kulcie Jego Serca. Wnikanie w głąb tej tajemnicy skłania do uznania, że naturą miłości jest dawanie siebie w darze. Tak samo jest też z kultem NSPJ. W nim obecna tajemnica Bożej miłości zawiera w sobie wezwanie, by ukazywać ją i pomagać innym doświadczyć tego daru i tajemnicy. Sam Chrystus umarł na krzyżu z miłości do człowieka i oddał się mu całkowicie w Tajemnicy Ołtarza. Tutaj nieustannie jest obecne misterium objawione w Sercu Zbawiciela. Dlatego też kult ten przynosi każdej pojedynczej duszy, a także całym rodzinom i parafiom dary Bożej łaski. Można tutaj mówić m.in. o pomocy w codziennych zmaganiach dzięki świętym natchnieniom, światłu w wątpliwościach, pomocy w walce i w chwilach upadków, pokoju w trudnych chwilach. Każdy wierny jest więc wezwany do rozkrzewiania tego nabożeństwa, wszelako jest to jednak szczególnie obowiązek kapłanów.

Wskazując sposoby szerzenia przez kapłanów czci NSPJ, bp Pelczar poleca częste i gorące mówienie o miłości Jezusa, objawiającej się przede wszystkim w żłóbku, krzyżu i Przenajświętszym Sakramencie, wzywaniu wszystkich do czci i miłości Serca Jezusowego, do przejmowania się jego uczuciami i przyzywania Jego opieki, szczególnie w pokusach i cierpieniach, zachęcanie do wstępowania w szeregi Bractwa Serca Jezusowego i do Apostolstwa Modlitwy, rozkrzewianie obrazów i pism ku czci tegoż Serca, budowę w kościele ołtarza NSPJ, urządzenie nabożeństw czerwcowych i pierwszopiątkowych, polecenie temu Sercu parafii, zakładów, szkół i domów rodzinnych.

Święty Józef Sebastian pokazuje ponadto, jak być apostołem NSPJ w pewnych szczególnych momentach pasterskiej posługi. Nad ranem należy ofiarować cały dzień Sercu Jezusowemu, wieczorem odmówić Litanię do NSPJ. Jeżeli w parafii dzieje się wiele złego, to należy polecać ją litościwemu Sercu Jezusa. W chwilach pokus najlepiej wzywać Jego pomocy. Jako jeden ze sposobów przyciągnięcia wiernych do kościoła bp Pelczar wymienia rozszerzanie nabożeństwa do tego Serca, a także modlitwę do Niego za wszystkich parafian. Prosząc za zmarłych i ratując ich w ten sposób z czyśćca, pasterz pomnaża Bożą chwałę i składa hołd NSPJ. Równie ważna

¹² Pelczar. *Rozmyślenia* s. 710.

jest także modlitwa za innych braci kapłanów¹³. Co więcej, bp Pelczar wskazuje, że kapłan na wzór świętych przed każdym kazaniem winien długo i mocno powierzać się Sercu Jezusowemu, a w samej homilii polecać każdemu gorące nabożeństwo do NSPJ, a także jako sprawę nader Jemu miłą nauczać wtedy prawd wiary. Każdy zaś katecheta powinien być kapłanem według Serca Bożego, a jako środek do ustrzeżenia uczniów od występków rozszerzać pośród nich m.in. nabożeństwo do NSPJ.

Sakramenty święte zaś należy sprawować taki sposób, by przez to wielbić Serce Jezusowe. Po Pierwszej Komunii świętej zaleca się wpisywanie dzieci do Apostolstwa Serca Jezusowego, by wszystkie sprawy ofiarowały Bogu i strzegły się grzechów. Przy asystowaniu do sakramentu małżeństwa należy zaznaczyć, że spoiwem małżeństwa ma być prawdziwa miłość, miłość święta, która płynie ze źródła świętości i przepływa przez Serce Jezusowe, a stąd dąży przede wszystkim do uświęcenia małżonków. Idąc z sakramentalną posługą do chorego, kapłan winien modlić się za niego do NSPJ, gdyż jest ono źródłem pociechy w chorobie. Przy spowiedzi należy zobowiązywać penitentów do codziennego odmawiania przez pewien czas krótkiej modlitwy do Serca Jezusa. Podobne zalecenie stosuje się do osób niedawno nawróconych na katolicyzm, natomiast gdy sprawa dotyczy walki z namiętnościami, należy przyzywać pomocy Serca Pana Jezusa w szczególnej modlitwie skierowanej wprost do Niego.

Jako środek wielce pomocny w pracy duszpasterskiej należy wymienić Litanię do NSPJ odmawianą podczas wieczornego wystawienia Najświętszego Sakramentu. Godna przywołania jest również wskazówka, by tych, którzy udają się na emigrację, zachęcać do wpisania się do Bractwa Serca Jezusowego¹⁴.

Praca na polu dusz ludzkich wymaga od kapłan szczególnej gorliwości, którą może on zaczerpnąć jedynie z osobistej modlitwy do Serca Jezusowego, rozmyślania o miłości tego Serca i nieustannej pamięci, że powołaniem kapłańskim jest praca dla Boga i dusz, od tego zaś obowiązku gorliwie spełnianego zależy zbawienie wielu ludzi, a kiedyś każdy kapłan stanie na sądzie Bożym i zda rachunek ze swego życia. Dlatego należy „czynić wszystko w zjednoczeniu z Panem Jezusem [...] błagać Go o łaskę do każdej

¹³ „Miłość wzajemna wymaga dalej, aby kapłani modlili się za sobą i otwierali nie tylko dla siebie, ale i dla braci skarbnicę duchową, to jest, najlitościwsze Serce Jezusowe [bo] dziś potrzeba przede wszystkim świętych kapłanów, aby świat spoganiały zwrócić na powrót do Chrystusa Pana i Kościoła Jego” (T e n ę e. *Pasterz* s. 404).

¹⁴ Por. Tamże s. 37-72.

sprawy, łączyć się z Nim, iżby On był początkiem, wzorem i końcem naszych czynności, ofiarować je Jego Sercu, a podczas nich zwracać się z myślą do Boga”¹⁵. Po tak zrealizowanej posłudze niewypowiedzianą pociechą w ostatnich chwilach życia jest dla pasterza duch wiary, święte praktyki, m.in. modlitwa, Msza Święta, nabożeństwo do Serca Jezusa i świadomość wartości podjętych prac duszpasterskich oraz zastępu dusz, które dzięki tej posłudze dotarły do bram Nieba.

ŻYCIE KULTEM NSPJ

Zgodnie zatem z nauczaniem św. Józefa Sebastiana Pelczara całe życie kapłana winno być wypełnione nabożeństwem do NSPJ. To właśnie z niego wypływa świętość kapłańskiej posługi, która wynika z jak najściślejszego zjednoczenia z Sercem Chrystusa. Znajduje to swój wyraz najpierw w pobożności prywatnej kapłana, jego życiu wewnętrznym, gdy łączy się on z Sercem Zbawiciela, z Jezusem, obecnym na ołtarzach i zasiadającym po prawicy Ojca, oddając cześć Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu. Taka realizacja powołania kapłańskiego ma swoje źródło przede wszystkim w Tajemnicy Eucharystii, w której jest najgłębiej zakorzeniona – kapłan Nią żyje i do Niej prowadzi wiernych. Dzięki temu w swojej codziennej posłudze przybliża wiernych do Chrystusa przez cnotę i wytrwałość, pragnie uświęcić siebie i innych ludzi, by razem dojść do wiecznej chwały w Niebie. We wszystkich tych czynnościach podstawą jest kult NSPJ, w którym pasterz odkrywa Miłość Zbawiciela, łączy się z Nim i pragnie odpowiedzieć na ten Jego dar jak najgorliwszym wypełnianiem swoich duszpasterskich zadań, w których dla wiernych staje się apostołem nabożeństwa do Bożego Serca. Uwidacznia się tu „autentyczna miłość do Boga, która rodzi się z właściwie rozwijanego kultu Serca Jezusowego, jest źródłem i jednocześnie owocem osobistego zjednoczenia z Bogiem”¹⁶.

Obowiązek rozszerzania tego kultu spoczywa w pierwszym rzędzie na kapłanach, ale na nich się nie zamyka. Jako kolejne odpowiedzialne za to środowiska należy wymienić zgromadzenia zakonne oraz bractwa i stowarzyszenia zrzeszające wiernych świeckich. Trzeba jednak zaznaczyć, że kult NSPJ jest ściśle związany z duchowością kapłańską i przepaja jej całokształt

¹⁵ Tenże. *Rozmyślania* s. 364.

¹⁶ L. Poleszak. *Serce Zbawiciela. Kult Najświętszego Serca Jezusowego w Zgromadzeniu Księży Najświętszego Serca Jezusowego (1878-2009)*. Kraków 2010 s. 126.

ze względu na ścisłe zjednoczenie z Chrystusem w sakramencie kapłaństwa. Natomiast kult NSPJ w życiu zakonnym, działalności bractw i stowarzyszeń i codziennym życiu każdego chrześcijanina zasada się na zjednoczeniu z Chrystusem w sakramencie chrztu i bierzmowania. Nieco inny jest zatem charakter kultu w tych innych stanach życia. Każdy jednak jest wezwany do rozwijania w swojej codzienności czci względem Bożego Serca.

BIBLIOGRAFIA

- Kl e c z k a Ł.: Kontemplacja Serca Jezusowego. Kraków 2009.
 K r ó l L.: Znaczenie kultu Serca Jezusowego dla życia duchowego według św. Józefa S. Pelczara. „Studia Włocławskie” 9:2006 s. 233-243.
 M a c h n i a k J.: Kapłan według Serca Jezusowego. Duchowość kapłana w pismach ascetycznych bł. Józefa Sebastiana Pelczara. „Analecta Cracoviensia” 27: 1995 s. 233-242.
 M o c y d l a r z W.: Serce Jezusa w Liturgii. Kraków 2009.
 P e l c z a r J.S.: Rozmyślania o życiu kapłańskim, czyli ascetyka kapłańska. Ząbki 2008.
 P e l c z a r J. S.: Pasterz według Serca Jezusowego, czyli ascetyka pasterska. Lwów 1913.

THE CULT OF THE SACRED HEART OF JESUS IN SACERDOTAL LIFE ACCORDING TO ST. JÓZEF SEBASTIAN PELCZAR

Summary

St. Józef Sebastian Pelczar (1842-1924) was bishop of the Diocese of Przemyśl in the years 1899-1924 and was deeply devoted to the aim of sanctification of his own life and of all his faithful. He was an ardent apostle of the cult of the Most Sacred Heart of Jesus. He saw this cult as an effective tool on the way to sanctity. He particularly recommended his priests to engage in the cult, since they are the guides of the faithful to sanctity. This grace and this task that is given them by God is only attainable through their personal sanctity. Among a variety of paths towards perfection, the cult of the Sacred Heart of Jesus is of utmost importance. St. Józef Sebastian argues in his works that this cult is a straight way to salvation for the priest and the faithful under his care. Personal practicing of the cult changes the priest and shapes him into the image of Christ. Thanks to this practice, and thanks to his reaching for the source of Divine Love in the Eucharist, the priest becomes an effective shepherd of his flock. Priests who cultivate the cult among the faithful help themselves and the faithful to reach eternal happiness. Human life changed by the cult of the Sacred Heart of Jesus witnesses a transformation of earthly temporality towards heavenly eternity.

Translated by Konrad Klimkowski

Słowa kluczowe: Serce Jezusa, Józef Sebastian Pelczar, duszpasterstwo, duchowość kapłańska, ascetyka kapłańska.

Key words: Heart of Jesus, Józef Sebastian Pelczar, pastoral care, sacerdotal spirituality, sacerdotal asceticism.